

Đorđe Kuburić

IZMEĐU ROMANA I ESEJA

Svoju prvu knjigu Boško Krstić objavio je kao četrdesetogodišnjak. Zbirka eseja o Subotici i Subotičanima, efektno nazvana *Subotičke senke* (1992. i 1994.) izgledala je, tada, kao logičan vrhunac jedne ležerne novinarske i publicističke karijere, utoliko pre što je knjiga adekvatno opremljena – dvostubačni prelom – da bi tekstovi što više ličili na novinske; uostalom, oni su, u vidu feljtona, a na stranicama "Subotičkih novina", tokom 1991. i 1992, kontinuirano i objavljivani.

No, svoje istinsko literarno oknjiženje Krstić će upriličiti godine 1995, kada, u samostalnom izdanju, publikuje roman *Kaštel Beringer*. Iako već u startu obremenjen višestrukom autsajderskom pozicijom (relativna anonimnost autora, koji je, uz to, izdavač i urednik vlastite knjige, te stilističko-tematska struktura romana izglobljena iz glavnih tokova srpske proze, kao i odsustvo ikakvog lobiranja), *Kaštel Beringer* se našao u samom vrhu tadašnje prozne produkcije.

Godine 1999, u izdanju novosadskog "Kairosa", Krstić objavljuje knjigu *Potruga za ulicom divljih kestena*, u podnaslovu *Subotičke uspomene (na) Danila Kiša*. Naime, Subotica - grad u kojem se Kiš rodio - ostala je zatamnjena mrlja u piščevom životopisu. Boško Krstić se latio posla da tu neosvetljenu tačku ponešto iluminira. Naslov ove knjige sugerše i njen sadržaj. Čitalac će tu uočiti prevashodno dva sloja: istraživački, usmeren ka traganju za Kišovom rodnom kućom, kao i evokaciju detalja koji Kiša dovode u vezu sa rodnim gradom; i paušalno rečeno, literarni, interžanrovski, koji sublimiše esejistički, prozni, pa i autobiografski izričaj.

Kao što je i Danilo Kiš iz jednog pisma svog oca, Eduarda Sama, ispleo *Peščnik* tako je i Krstić, na osnovu notorne činjenice da je naš pisac rođen u Subotici, posredstvom faktografije i fikcije, ispisao ovo štivo, i tako dodao još jednu - uopšte ne beznačajnu - kockicu kojom mozak Kišovog lika i dela biva potpuniji. Lišen lokal-patriotske emfaze i distancirajući se od bilo kakvog svojatanja, autor je, prilježno istražujući arhivsku građu, uspeo da detektuje lokaciju kuće u kojoj je Danilo rođen i u kojoj je tekao prve godine svog života; takođe je pronašao i relevantne podatke o Kišovim roditeljima. Sve je praćeno dokumentima - fotografijama, faksimilima tadašnjih gradskih mapa i fakata iz matičnih knjiga. Narečena arhivska građa potkrepljena je navodima iz Kišovih intervjuva, poetičkih tekstova i proze, a da bi se sve to dovelo do neslućenih, i reklo bi se, kardinalnih saznanja. Elem, zgrada u kojoj je sada nastanjen autor ove knjige podignuta je baš na mestu srušene Kišove rodne kuće; uz to, u ulici koju ukrašava mnoštvo stabala divljeg kestena, baš kao u negdašnjoj Bemovoj (i u *Ranim jadima*, dakako), sada Ćirpanovoj ulici (u kojoj, gle slučaja! živi još jedan poštovalac i savremenik Kišov - Draško Redep), gde ih, više, nema. Šta je tu život, a šta literatura? Gde je granica između stvarnosti i fikcije?

Oko osnovne teme, poput koncentričnih krugova, prostiru se i drugi motivski nanosi, narativni pasaži, na prvi pogled nekompatibilni sa bazičnim autorovim porivom: referencu o sudbinskom putovanju Edena fon Horvata za Pariz, autorova refleksija o svom odustanju od puta u grad svetloti; *Simon Čudotvorac* Ljubiše Ristića u Kelebijskoj šumi; subotička Gradska kuća, koja, sablasno izmeštena, nemo romori sa slike izložene u jednoj budimpeštanskoj pivnici. Ti i takvi, pre svega geografski, ali i autobiografski ekskursi, u sadržaju sa pripovedačkom perspektivom i esejističkom diskursivnišću, mogu da se čitaju i kao način da se Svet sažme u Tekst, ili - zašto ne - da se Tekst prelije u Svet.

Drugi Krstićev roman, *Vodolija* (2000), našao, se opet, među koricama "Kairosa". U poređenju sa *Beringerom*, uočljiva je upotreba bliskih prosede: podudarnost sociopolitičkog bekgrounda, paralelizam u oblikovanju fabule, činjenica da su oba romana pozicionirana na ivici fantastike, aktiviranje sveta faune u funkciji bitne determinante u oblikovanju sižea (u *Kaštelu* to je stari zec, u *Vodoliji* jato golubova, naročito se ovo odnosi na predvodnika; u oba slučaja oni korespondiraju sa pozicijom tzv. sveznajućeg pripovedača). I u jednom i u drugom romanu dâ se uočiti apartni simbolički milje, različiti vremenski tokovi, kao i *in medias res* ekspoziција.

U svom najtransparentnijem sloju *Vodolija* je roman o suši koja je najednom zavladala u izvesnom gradu, i koja je bila sudbinski značajna za život njegovih žitelja. U posvemašnjoj nestašici vode koja je - kao što se zna izvor života, može da se prepozna globalna metafora aktuelnog stanja stvari u određenom vremenu i određenom prostoru. Međutim, voda - pogotovo u interakciji sa plavom bojom - upućuje i na nešto što je, takoreći, nematerijalno, nešto što nastaje i nestaje, što, suštastveno, korespondira sa plavom vazom od žolnai keramike, što određuje sudbinu Harlamova, čuvara u Ermitažu. Voda i plavet punktiraju i prostor gde se susreću stvarno i moguće, realno i fiktivno. Ove dihotomije se prostiru i životom glavnog junaka Jana Romana, konobara u lokalu "Crna mačka", naročito u njegovom ambivalentnom a opsesivnom odnosu prema Magdaleni, kao i posednutošću da stvori svoju kafanu, repliku znamenite "Gradske kafane".

Lik Stranca, pozvanog da pomogne u problemu nestašice vode, materijalizuje ideje Vodolije, mudrog starca. A eterična, pa i htonska uspostavljenost ovog zodijačkog znaka projektuje složen simbol koji sublimiše sve slojeve romana, i označena je strašnim urlikom što se, poput kakvog lajt-motiva, sporadično prolama kroz štivo.

Izrazito urbana, omeđena antiutopijskim rakursom i minuciozno izvedenim karakteristikama, u tom i takvom ambijentu, utemeljena u metafizičkom ustrojstvu, ova Krstićeva proza anticipira unekoliko i dešavanja koja su joj, u stvarnosti, prethodila, pa se tako u *Vodoliju* učitava i dimenzija prekognacije i vizije, što, nesumnjivo, usložnjava značenje ovog romana.

Boško Krstić je pisac čije delo bivstvuje postrance od trenda aktuelne, hiperstvarno-sne proze. U njegovim knjigama nema proizvoljnih pripovedačevih meditacija niti dijaloga vrlo podobnih onima što se rabe u filmskoj industriji. Krstić je pisac utemeljen u čvrstim koordinatama - dakle disciplinovan i eruditan i precizan. Njegovi romani i eseji međusobno se prožimaju. A građa Krstićevih knjiga interaktivna je sa radom imaginacije, veštinom pisanja, kao i racionalno upotrebljavanim talentom.